

Open en Alert

Middelengebruik in de jeugdhulp

...op weg naar nicotinevrij

Marjan Möhle, Trimbos-instituut

Harrie Hendriksen, Pluryn

21-05-2026

Programma

- Kennismaking
- ‘Gehoord op de werkvloer’: EENS of ONEENS
- Waarom rookvrije (jeugd)zorg?
- Hoe dan?
- Hulpmiddelen

Gehoord op de werkvloer ...

9 of 10 jaar is echt
véél te jong om te
roken

Gehoord op de werkvloer ...

Als je van je ouder of
voogd mag roken, mag
het van ons ook

Gehoord op de werkvloer ...

Normaal krijgt hij in het weekend shag van zijn ouders. Dat ging door overmacht niet door, dus halen wij het wel met hem.

Gehoord op de werkvloer ...

Van alles waar we met deze jongere aan moeten werken, is roken wel het laatste waar we aan gaan beginnen.

Gehoord op de werkvloer ...

Van alles waar we met deze jongere aan moeten werken, is roken wel het laatste waar we aan gaan beginnen.

Gehoord op de werkvloer ...

Een jongere gaat echt niet meer of minder roken omdat hij mij als begeleider ziet roken.

Gehoord op de werkvloer ...

Het 'pedagogisch sigaretje'
werkt gewoon.

Gehoord op de werkvloer ...

Zorg Rookvrij 2030 gaat
nooit lukken.

Waarom rookvrije (jeugd)zorg?

1. Minder ziekten

2. Beter werking medicatie

3. Minder stress

4. Minder meeroomschade en derdehandsrook

5. Meer vrijheid

6. Minder zorgkosten

7. Gezondheidswinst cliënten en medewerkers

8. Minder verzuimkosten

9. Goed werkgeverschap

10. Nicotinevrije generatie

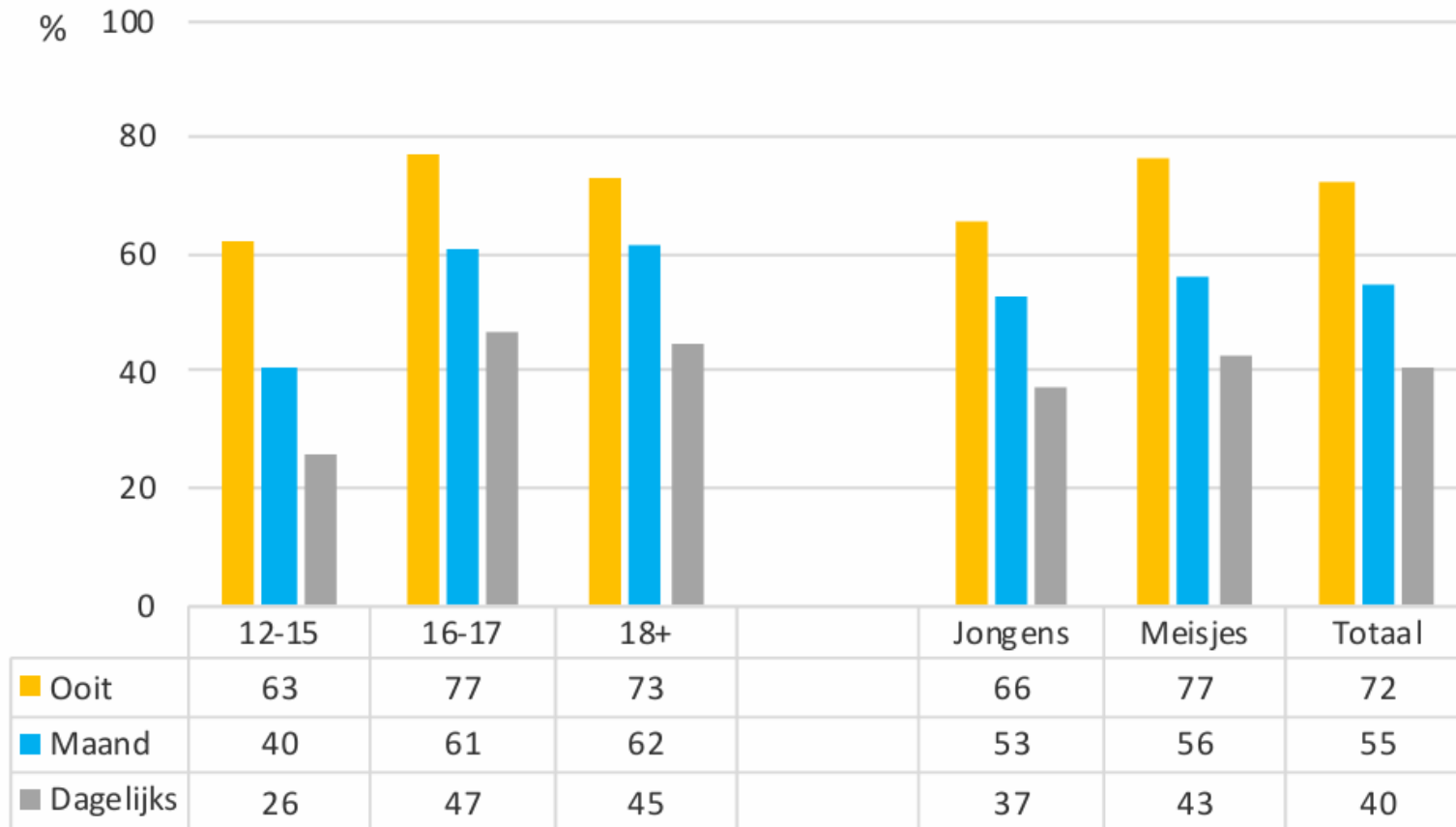

Bespreek in tweetallen:
Welke drie argumenten
spreken jou het meeste
aan? Missen jullie nog
argumenten?

Zie bron [TRIPM0863-Infographic-Waarom-rookvrije-zorg.pdf](#) voor nog meer argumenten

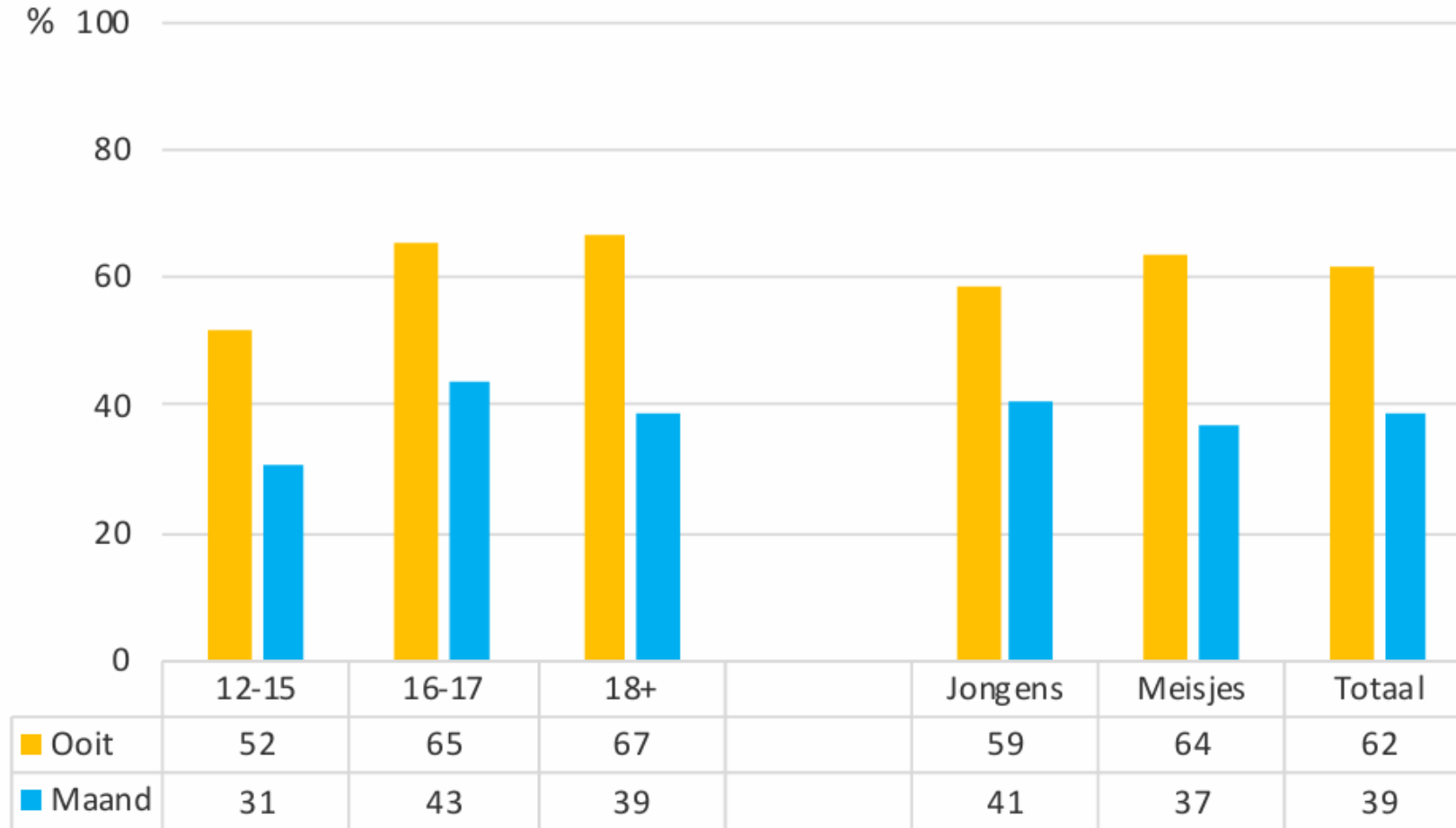
EXPLORE 2021: cijfers roken residentiële jeugdhulp

Figuur 1 Prevalentie van roken naar leeftijd, geslacht en totaal (n=357; %)

EXPLORE 2021: cijfers cannabisgebruik residentiële jeugdhulp

Figuur 5 Prevalentie van cannabisgebruik naar leeftijd, geslacht en totaal (n=357, %)

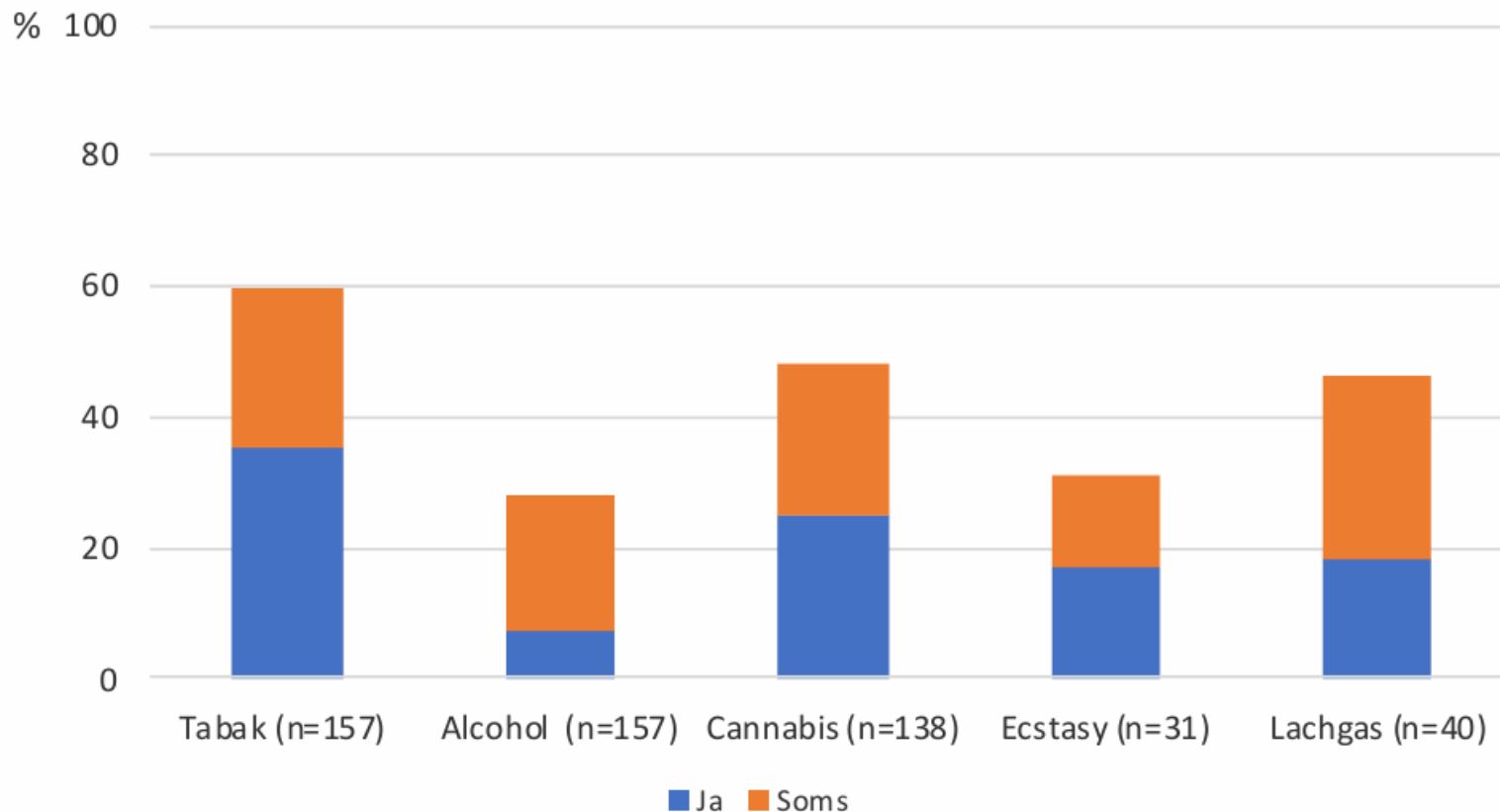
EXPLORE 2021: redenen voor gebruik in residentiële jeugdhulp

Tabel 6 Redenen waarom middelen meestal worden gebruikt (% , onder de laatste maand gebruikers van het betreffende middel)

	Tabak <i>n</i> =196	Alcohol <i>n</i> =157	Cannabis <i>n</i> =138	Lachgas <i>n</i> =40	Overige drugs <i>n</i> =43
Omdat het gezellig is	61	96	85	95	92
Om me minder somber te voelen	47	26	60	31	29
Omdat het gevoel lekker is	71	78	92	100	87
Omdat de smaak lekker is *	51	84	65		
Om minder stress te hebben	84	26	79	31	39
Om erbij te horen (bij mijn vrienden of andere jongeren)	4	5	7	15	3
Tegen de verveling	72	32	52	46	29
Om me minder alleen te voelen	20	14	33	18	24
Om aangeschoten of dronken te worden *		62			
Om me rustiger te voelen *			89		
Om stoned te worden *			91		

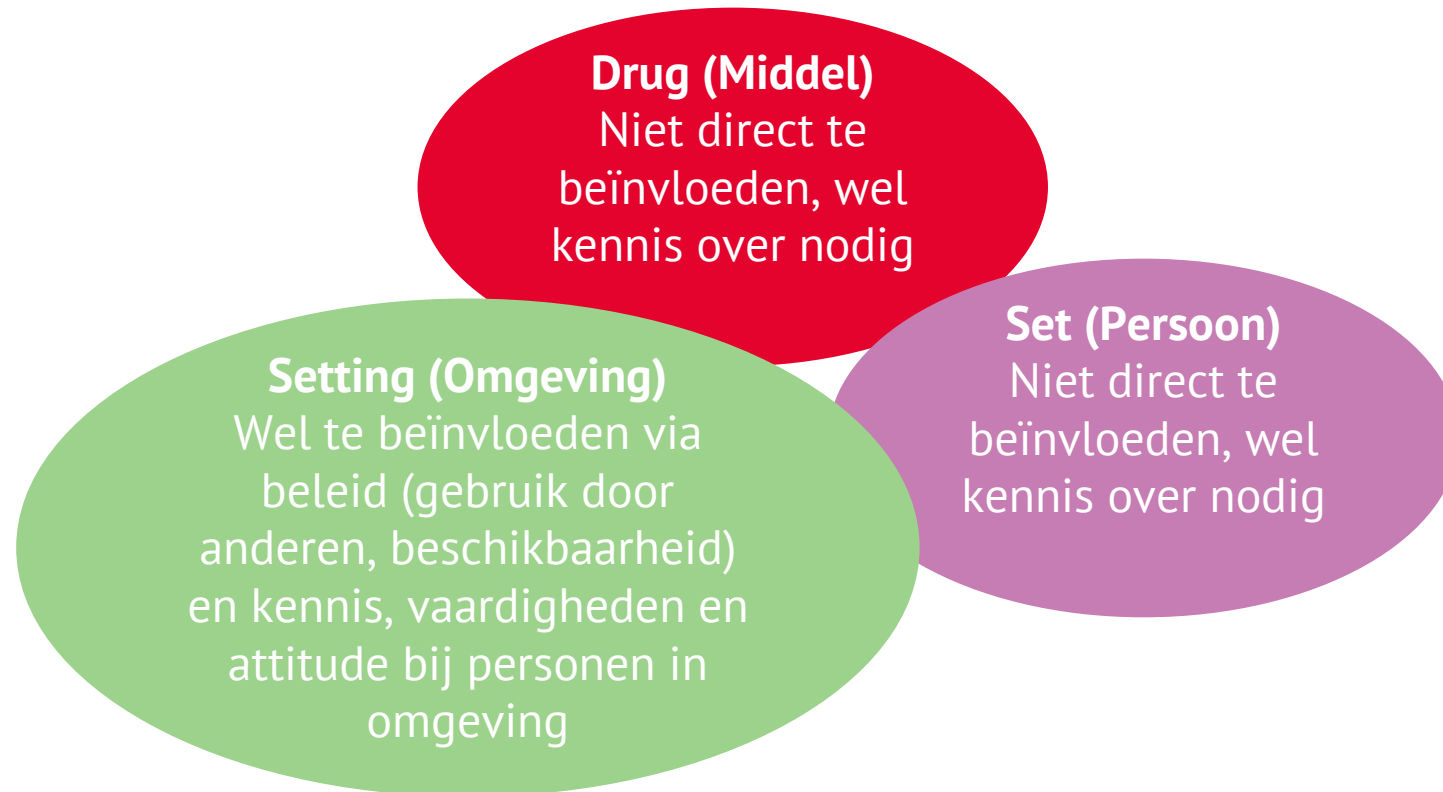
EXPLORE 2021: wat vinden jongeren in de residentiële jeugdhulp zelf?

Figuur 12 Percentage jongeren dat vindt dat ze desbetreffend middel (soms) te veel gebruiken (% , onder de laatste maand gebruikers van het betreffende middel)

Hoe dan? De rol van de omgeving

- Combinatie drug, set en setting (Zinberg, 1984) en ecologisch systeemmodel/cumulatief risicomodel (Bronfenbrenner, 1979/Hermanns, 2009)

Hoe dan? Vuistregels voor beleid

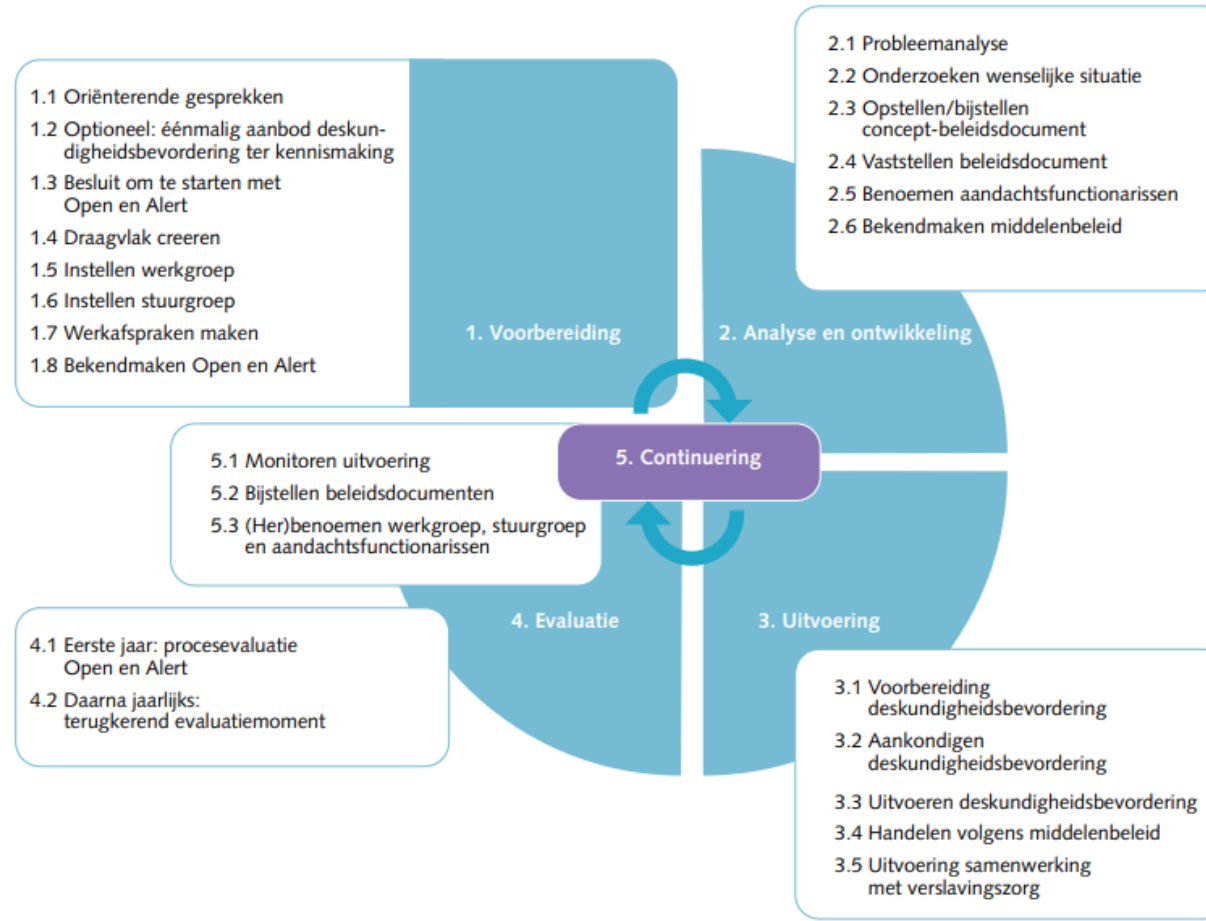
Omgevingspreventie =	Beperken beschikbaarheid + Beperken blootstelling + Voorbeeldgedrag
Wetgeving buiten =	Wetgeving binnen
Huisregels =	Een veilige, gezonde en prettige omgeving voor cliënten en medewerkers

Lees voor meer vuistregels de blog:

[Open en Alert: een optelsom voor effectieve middelenpreventie in zorg en welzijn](#)

Hoe dan? Programmatische aanpak

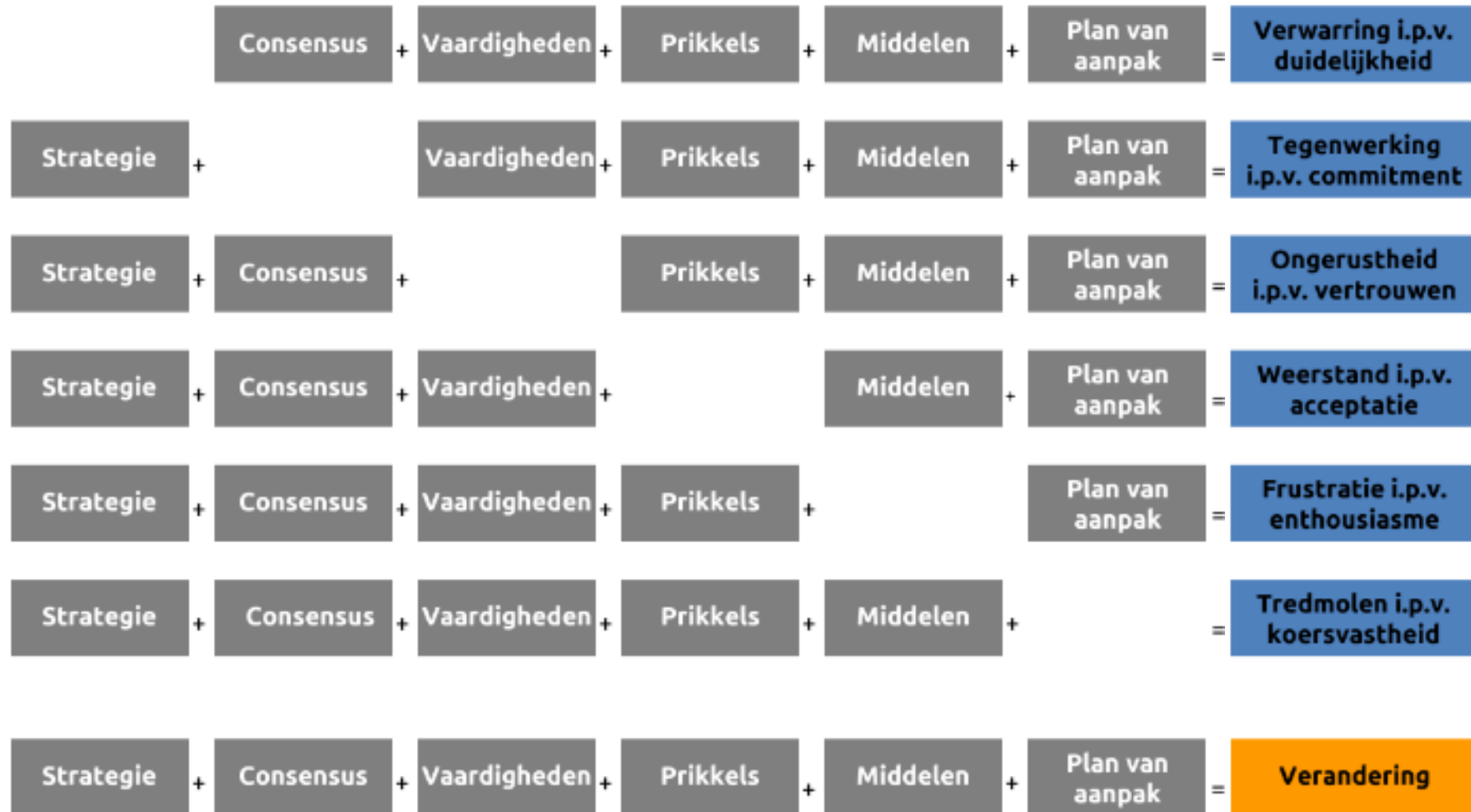
De cyclus van Open en Alert

[Pijler 5 - Rookvrije omgeving | Videos & Movies on Vimeo](#)

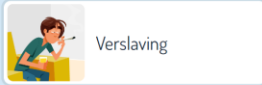
En dan toch nog ...

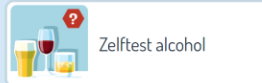
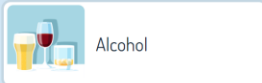
Ondersteunende materialen

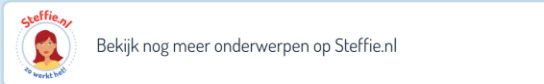
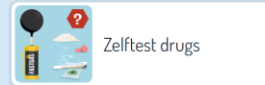
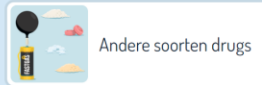
Algemeen

Alcohol

Drugs

Wil je uit de rook?

Hoe doe je dat eigenlijk?

□ Stop zelf met roken.

Wil je stoppen met roken?

En lijkt stoppen onmogelijk?

Dat is niet zo. Stoppen met roken kan je leren!

Er is ook veel hulp voor.

Zeg tegen je begeleider of dokter dat je wilt stoppen.

Samen kunnen jullie een plan maken.

Op www.ikstopnu.nl vind je tips.

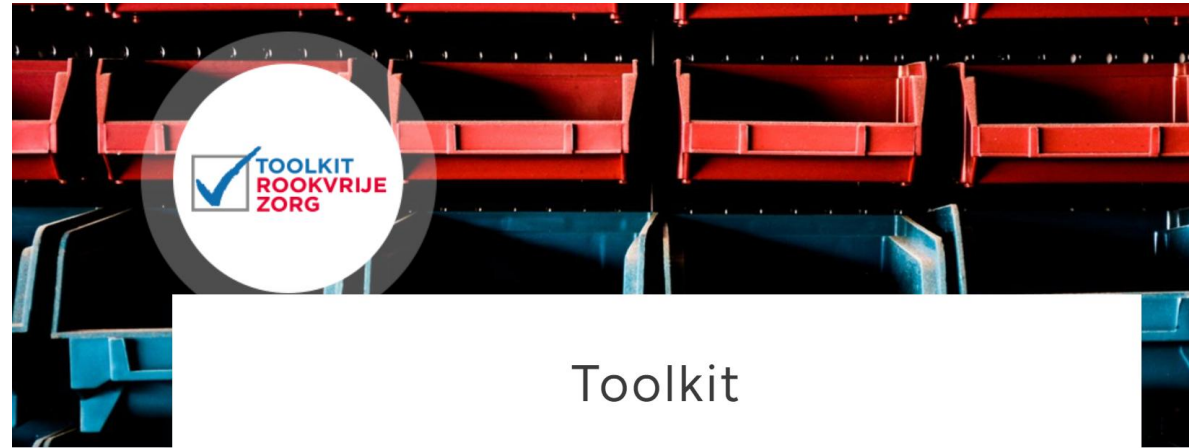
Ook jij kan stoppen met roken.

Zeg het tegen je dokter! En ook tegen je begeleider.

Of bel naar de **Stoplijn** 0800 1995

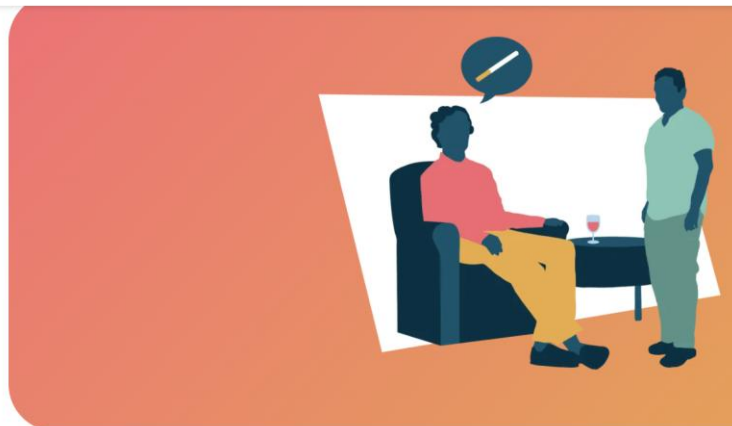
Visie en beleid

Toolkit

De toolkit Rookvrije Zorg biedt handvatten om een rookvrije werk- en behandelplek te realiseren voor cliënten, bezoekers én medewerkers. In deze toolkit zijn goede voorbeelden te vinden.

Scan rookvrije zorg voor kleinschalige zorgaanbieders

Omgaan met dilemma's rond vrijheidsbeperking in open jeugdhulp met verblijf

Een handreiking voor jeugdprofessionals

Out of the box?

Alle links op een rij

Materialen

- EXPLORE-onderzoek: [AF1922-Preventie-en-gebruik-van-alcohol-tabak-cannabis-en-andere-middelen-in-de-residentiele-jeugdzorg.pdf](#)
- Serie 'Goed om te weten over ..' [Goed om te weten over alcohol - Trimbos-instituut](#)
- Steffie ism Trimbos: [Begrijpelijke informatie over stoppen met roken en https://alcoholendrugs.steffie.nl/nl/](#)
- Flyer voor bewoners: [PM0733-Wil-je-uit-de-rook-Flyer-in-eenvoudige-taal.pdf](#)
- Stopplan: [TRI_PFG79060-Stopfolder-Ikstopnu-Versie-2024.pdf](#)
- Spel: [TRIP Een spel over tabak, alcohol, drugs en gamen – Trimbos-instituut](#)

Visie en beleid

- Blog: [Open en Alert: een optelsom voor effectieve middelenpreventie in zorg en welzijn](#)
- Toolkit: [Rookvrije Zorg](#)
- Video: [Pijler 5 - Rookvrije omgeving | Videos & Movies on Vimeo](#)
- Kleinschalige zorg: [BVKZ & FLZ - Rookvrije Zorg en zelfscan STAP4- _3.pdf](#)
- Reflectie [Interactieve video: alcohol en roken in het verpleeghuis - Mensgerichte Ouderenzorg](#)